

เหตุเกิดที่ท่าชะมวง: เมื่อเสียงประชาชนดังกว่าเสียงปืน

เมื่อได้อ่านข่าวประชาชนลงคะแนน "โหวตโน" ในการเลือกตั้งนายก อบต.ท่าชะมวง ที่จังหวัดสงขลา หลังผู้สมัครคนสำคัญถูกยิงเสียชีวิต ก็พาลให้นึกถึงการทำวิจัยของตัวเองเมื่อหลายปีก่อน

“น้องรออยู่บนรถนะ ลี้อคประตูด้วย ไม่ว่าจะยังไงห้ามลงจากรถเด็ดขาด เดี่ยวพี่ลงไปเคลียร์สถานการณ์ก่อน”

ข้างต้นนี่คือประโยคที่พี่หวัคแชนคนหนึ่งพูดกับผมในคำคืนหนึ่งระหว่างที่กำลังขับรถออกจากร้านอาหารเมื่อกินมื้อค่ำกันเสร็จ หลังจากทีตระเวนหาเสียงมาทั้งวัน

ตอนนั้นผมเป็นนักศึกษาปริญญาเอก ลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลเพื่อเอามาเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องความรุนแรงในการเลือกตั้งของไทย ผมเลือกศึกษาทั้งหมด 6 จังหวัดกระจายไปในทุกภูมิภาค โดยใช้วิธีลงภาคสนามไปสังเกตการณ์การหาเสียง การปราศรัย และการลงพื้นที่ของผู้สมัครของพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบติดตามตัวบุคคลที่อยู่ในการแข่งขันเลือกตั้งอย่างใกล้ชิด โดย "เดินตามเงา" (shadowing) ไปตามพื้นที่หาเสียง ตามแต่เขาจะอนุญาต ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ทั้งตัวผู้สมัคร หัวคะแนนหลัก หัวคะแนนรอง เจ้าหน้าที่พรรค รวมถึงคนที่อาชีพเป็นมือปืนรับจ้างเป็นประสบการณ์ที่ล้ำค่ามากสำหรับนักวิจัย แต่ก็ชวนให้มีเรื่องระทึกขวัญ

เมื่อผมตามติดไปลงพื้นที่กับหัวคะแนนคนหนึ่ง (ขอสงวนนามและพรรคที่สังกัด) ซึ่งเป็นผู้ช่วยหาเสียงคนสำคัญของนักการเมือง วันที่เกิดเหตุการณ์เป็นช่วงโค้งสุดท้ายของการเลือกตั้ง เขตนั้นมีการแข่งขันดุเดือดเข้มข้นเพราะคะแนนไม่ทิ้งห่างกันมาก ในวันดังกล่าวพี่หวัคแชนตระเวนไป “ปฏิบัติการณ์” เข้าหาชาวบ้านในพื้นที่ช่วงชิงคะแนนเสียงเพื่อโน้มน้าวใจให้ลงคะแนนให้ผู้สมัครของตน ตกค่ำเมื่อกินข้าวกันเสร็จและกำลังขับรถออกจากร้านอาหารซึ่งระหว่างทางค่อนข้างมืดและเปลี่ยวมาก ก็มีรถฟอร์จูนเนอร์สีดำคันหนึ่งขับปาดหน้า ลักพักก็มีกลุ่มคนเดินลงมาจากรถท่าทางขึงขังเอาเรื่อง ในรถมีผมกับพี่หวัคแชน 2 คน แกบอกให้ผมอยู่บนรถห้ามลงไป แกจะลงไปเคลียร์

ผมก็นิ่งใจไม่ได้อยู่บนรถ ลี้อคประตูตามคำแนะนำ

ผ่านไปประมาณ 15 นาที แกกลับขึ้นมา บอกไม่มีอะไร คู่กันเรียบริ้วแล้ว คนที่มาขับรถปาดหน้าก็คือ หัวคะแนนของฝ่ายตรงกันข้าม เข้ามาอยู่และเตือนว่าอย่ามาหาเสียงแถวนี้ตอนกลางคืน เพราะมันเป็น “ถิ่น”(หมายถึงพื้นที่ฐานเสียง) ของเขา

นับเป็นการวิจัยภาคสนามที่ตื่นเต้นระทึกใจไม่น้อย

เหตุการณ์นั้นคือ การเลือกตั้งทั่วไปปี 2554 และพื้นที่เกิดเหตุคือ จังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีชื่อเสียงเป็นอันดับต้น ๆ เรื่องความรุนแรงในการแข่งขันทางการเมือง มีการลอบสังหารกันอยู่บ่อยครั้งในเกือบทุกการเลือกตั้ง เรียกได้ว่าเป็นสนามการเลือกตั้งที่นองเลือด

ถ้าดูภาพรวมความรุนแรงทั่วประเทศในการเลือกตั้งปี 2554 ที่ผมลงพื้นที่ พบว่าเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งสิ้น 56 เหตุการณ์ มีคนบาดเจ็บ 16 ราย และเสียชีวิตทั้งสิ้น 14 ราย ซึ่งเมื่อเทียบกับการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ ในอดีต ถือว่าความรุนแรงในการเลือกตั้งของไทยมีแนวโน้มที่ลดลง¹ ในขณะที่หลายประเทศทั่วโลกยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่สงบและความสูญเสียจากความขัดแย้งรุนแรงในการเลือกตั้งอย่างหนักหน่วง²

ถามว่าสาเหตุที่เราเห็นการลดลงของการใช้ความรุนแรงเพื่อเอาชนะกันในการเลือกตั้งเพราะอะไร ก็ต้องตอบว่ามีหลายสาเหตุประกอบกัน ทั้งในแง่การแข่งขันมีการเปลี่ยนรูปแบบไปสู่อารมณ์เชิงนโยบายและอุดมการณ์มากขึ้น พรรคการเมืองก็มีรูปแบบการหาเสียงที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้สมัครที่เข้าสู่สนามแข่งขันก็มีความหลากหลายขึ้นในแง่ภูมิหลังอาชีพ ไม่ได้มีแต่กลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือเจ้าพ่อเหมือนแต่เดิม นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญคือ บทบาทของสื่อที่มีการรายงานใกล้ชิด บวกกับค่านิยมของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป คือ ปฏิเสธการใช้อิทธิพลข่มขู่และใช้กำลังเพื่อเอาชนะคู่แข่ง กลายเป็นว่าจากข้อมูลที่ผมรวบรวม มีตัวอย่างในหลายเขตเลือกตั้งที่ฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงกลายเป็นฝ่ายที่พ่ายแพ้ในการเลือกตั้งอย่างยับเยิน ชาวบ้านหันไปทะเลาะแค้นให้ฝ่ายที่ถูกกระทำจากความรุนแรงอย่างท่วมท้น ทั้งเป็นคะแนนสงสารให้เหยื่อของความรุนแรง และเป็นคะแนนเพื่อประท้วงฝ่ายที่ก่อเหตุรุนแรงไปในเวลาเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงค่านิยมนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งไม่แพ้สาเหตุอื่น ๆ เพราะมันคือการสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบใหม่ และสร้างบรรทัดฐานใหม่ ที่อิทธิพลมืด การข่มขู่ข่มเหง และการใช้กำลังกลายเป็นปัจจัยลบ ไม่ใช่ปัจจัยบวกที่จะทำให้ชนะเลือกตั้ง นักการเมืองคนใดใช้ความรุนแรงมีราคาที่ต้องจ่าย

ตั้งแต่ทศวรรษ 2550 มีแนวโน้มในทางบวกที่ชัดเจนว่าความรุนแรงไม่ใช่เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเหมือนตอนสมัยยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ช่วงทศวรรษ 2520 ตอนนั้นการลอบสังหารคู่แข่งเป็นปรากฏการณ์ปกติของการเลือกตั้งไทย โดยเฉพาะเขตที่เรียกว่า “ข้างชนข้าง” หรือผู้สมัครจากตระกูลการเมืองบ้านใหญ่มาลงในเขตเดียวกัน ยุทธวิธีของผู้สมัครเหล่านี้คือกำจัดคู่แข่งให้พ่ายแพ้ในช่วงก่อนเลือกตั้ง ตัวเองจะได้ไม่ต้องเหนื่อยในการหาเสียง ไม่ต้องเสียเงินจำนวนมากใน

¹ ใครสนใจรายละเอียดเพิ่มเติมของสถิติความรุนแรงในการเลือกตั้งไทยตั้งแต่ปี 2518-2554 ดูใน Prajak (2013), pp. 174-76.

² ดู Birch, Daxecker, and Höglund (2020); ประจักษ์ (2564).

การซื้อเสียง รับประกันเก้าอี้ผู้แทนราษฎรแบบไม่ต้องแข่งขัน แต่ปัจจุบัน ความรุนแรงกลายเป็น กระสุนด้าน และย้อนกลับมาหาตัวเอง

ในขณะที่งานศึกษาของหมศึกษาการเลือกตั้งระดับชาติ งานวิจัยของณัฐกร วิฑิตานนท์ (2565) ซึ่งศึกษาการเลือกตั้งท้องถิ่นก็พบแนวโน้มแบบเดียวกัน คือ ความรุนแรงในการเลือกตั้งท้องถิ่นลดลงตามลำดับ ในช่วงที่มีการกระจายอำนาจใหม่ ๆ ตอนหลังรัฐธรรมนูญปี 2540 ความรุนแรงเกิดขึ้นมาก แต่เมื่อมีการเลือกตั้งต่อเนื่องหลายครั้งทั้งระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทั้งฝั่งนักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนก็ เรียนรู้และปรับตัว แม้จะยังคงปรากฏให้เห็นปัญหาการใช้อิทธิพลอยู่ในหลายพื้นที่ แต่การใช้ความรุนแรงแบบอุกอาจลดลง และกลายเป็นเรื่องยกเว้น และเช่นเดียวกับการเลือกตั้งระดับชาติ ฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงมักถูกปฏิเสธจากชาวบ้าน

ตัดกลับมาที่ตำบลท่าชะมวง ในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา เมื่อวันที่ 11 ม.ค. 2569 ที่ผ่านมา ซึ่งมีผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 2 คน หนึ่งในผู้สมัคร คือ นายพยอม สังข์ทอง หรือ “กำนันยong” ซึ่งเป็นคนที่ชาวบ้านรักและถูก คาดหมายว่าจะชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ ได้ถูกยิงเสียชีวิตไปเมื่อเดือนธันวาคม 2568 ทำให้ เหลือผู้สมัครเพียงรายเดียว ซึ่งต้องให้ข้อมูลว่าสงขลาถือเป็นพื้นที่ที่มีประวัติของการเกิดเหตุ รุนแรงสูงติดอันดับต้น ๆ ของประเทศ โดยในการเลือกตั้งระดับชาติระหว่างปี 2518-2554 สงขลาติดอันดับ 9 ของประเทศสำหรับการเป็นจังหวัดที่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากการ แข่งขันเลือกตั้งสูงสุด³

เมื่อเหลือผู้สมัครเพียงรายเดียว ผู้สังเกตการณ์จึงพากันคิดว่าผลการเลือกตั้ง อบต.ท่า ชะมวงจึงดูไม่น่าจะมีลุ้น เพราะปราศจากการแข่งขัน แต่ปรากฏว่าเมื่อนับคะแนนเสร็จ คะแนนหวัดโน (กาไม่เลือกผู้สมัครคนใดเลย) กลับท่วมท้นเหนือกว่าคะแนนของผู้สมัคร จน เป็นข่าวโด่งดังไปทั่วประเทศ และที่สำคัญแม้จะไม่มีการแข่งขัน กลับปรากฏว่าชาวบ้านไปใช้ สิทธิเลือกตั้งกันอย่างถล่มทลาย ผลการลงคะแนนดังกล่าวทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นโมฆะ ต้องจัดการเลือกตั้งใหม่ และตามกฎหมาย ผู้สมัครคนเดิมจะไม่สามารถลงสมัครได้อีก ซึ่ง ตีความได้อย่างชัดเจนว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลท่าชะมวงใช้บัตรเลือกตั้งของตนเชิง สัญลักษณ์ เพื่อส่งสัญญาณที่ดังยิ่งกว่าเสียงปืนว่าพวกเขาไม่ยอมรับการใช้ความรุนแรง

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่ อบต.ท่าชะมวง คือสัญญาณในทางบวกของพัฒนาการ ประชาธิปไตยไทย สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไม่นิ่งดูดาย ไม่เพิกเฉยต่อสิทธิของตัวเอง ทั้งยัง

³ ดุสสิต 16 จังหวัดที่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตสูงสุดใน Prajak 2013, p. 179. จังหวัดอื่นๆ มีอาทิ นครศรีธรรมราช ลพบุรี ปราจีนบุรี กาญจนบุรี เป็นต้น

ใช้พลังร่วมกันเพื่อส่งเสียงปฏิเสธการใช้วิถีทางที่ไม่ชอบธรรมเพื่อเข้าสู่อำนาจ เป็นพลังแบบ
สันติวิธีของคนธรรมดาสามัญ

นับเป็นแสงสว่างในห้วงเวลาที่สำคัญ

ผู้เขียน

รศ.ดร.ประจักษ์ ก้องกีรติ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บทความสำหรับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

อ้างอิง

ณัฐกร วิทิตานนท์ (2565), “ความขัดแย้งและความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่นไทย” ใน ธเนศวร์ เจริญเมือง, ณัฐกร วิทิตานนท์, ปฐมาวดี จงรักษ์ และสุภาภรณ์ อภาวัชรุตม์ (กองบรรณาธิการ), *125 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2565 เล่ม 3 การเมืองท้องถิ่น ความร่วมมือ ปัญหา อุปสรรค และความขัดแย้ง* (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์), 179-210.

ประจักษ์ ก้องกีรติ (2564), “การเลือกตั้งกับความรุนแรง: สาเหตุ ผลกระทบ และทางออก,” ใน ประจักษ์ ก้องกีรติ (บรรณาธิการ), *การเมือง อำนาจ ความรู้: หลักรัฐศาสตร์เบื้องต้นสำนักธรรมศาสตร์* (รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสยาม, 2564).

Prajak, Kongkirati (2013), “Bosses, Bullets, and Ballots: Electoral Violence and Democracy in Thailand 1975-2011,” PhD Dissertation, Australian National University, Canberra.

Birch, Sarah, Ursula Daxecker, Kristine Höglund (2020), “Electoral violence: An introduction,” *Journal of Peace Research*, 57(1): 3-14.